

VU Research Portal

Beleid en straatrumoer

Trommel, W.A.

published in

Beleid en Maatschappij
2010

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Trommel, W. A. (2010). Beleid en straatrumoer. *Beleid en Maatschappij*, 37(3), 302-304.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Beleid en straatrumoer

Willem Trommel is hoogleraar beleids- en bestuurswetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij was vanaf 1998 lid van de redactie van *Beleid en Maatschappij*, waarvan de laatste vier jaar als redactievoorzitter. Onlangs gaf hij de voorzittershamer door aan Ewald Engelen en nam hij afscheid van de redactie.

Correspondentiegegevens:

Prof. dr. W.A. Trommel
Vrije Universiteit Amsterdam
Faculteit der Sociale Wetenschappen
Afdeling Bestuurswetenschappen
Buitenveldertselaan 3
1082 VA Amsterdam
w.a.trommel@vu.nl

Bijna een halve eeuw geleden begonnen de oprichters van dit tijdschrift zich bezig te houden met een onderwerp dat hen nog lang zou blijven boeien: de groei en bloei van de verzorgingsstaat. Het grote publiek is er tegenwoordig nauwelijks nog in geïnteresseerd. Veiligheid en integratie zijn de preoccupaties van nu. Veelzeggend in dit verband is dat het wetenschappelijke debat over de verzorgingsstaat de afgelopen decennia steeds technischer is geworden. Talloze studies naar bekostiging en institutionele doelmatigheid zagen het licht, maar dat was nu net niet de fascinatie die de mensen van het eerste uur koesterden. Zij meenden eerst en vooral een wonder te aanschouwen. Sociaal beleid zou iets tot stand gaan brengen wat nog nimmer was vertoond: bestaanszekerheid voor allen.

Dit mirakel verdient hernieuwde aandacht in het licht van wat ik voor het gemak het contemporaine straatrumoer noem: het tumult over de islam, de opgewonden toon in het publieke debat, de hysterie rond criminaliteit, de immense woede over eigenlijk van alles en nog wat. Een intrigerende vraag in dit verband is of beleid kan helpen de verhitte gemoederen tot bedaren te brengen. Juist op dit punt is het voorbeeld van de verzorgingsstaat instructief. Het

wordt niet vaak meer opgemerkt, maar los van fraaie doelen als sociale gelijkheid en rechtvaardige verdeling van welvaart, was de opkomende verzorgingsstaat vooral ook een medicijn tegen de dagelijkse angsten en onzekerheden van burgers. Wie nu de term bestaanszekerheid laat vallen, roept associaties op met dorre beleidsrapporten, maar ooit waardeerde men de nieuwe beleidsprogramma's om de therapeutische werking die ervan uitging. Ze brachten maatschappelijke rust.

Voor de naoorlogse generatie was juist deze functie van grote betekenis. Met de verzorgingsstaat werd een krachtig antwoord gevonden op de wanhoop die een leven in blijvende materiële onzekerheid nu eenmaal kan veroorzaken. En omdat radeloosheid gemakkelijk omslaat in redeloosheid, en dus geweld, zou de verzorgingsstaat een dam opwerpen tegen het soort verschrikkingen dat Europa langdurig in de greep had gehouden. Het straatrumoer dat in de jaren dertig tot politieke en militaire razernij had geleid, zou verstommen.

En nu deint Europa dan opnieuw, met ons land voorop, op golven van angst en woede – zwarte woede, witte woede, er is boosheid alom. Kan beleid hier iets betekenen? En welke recepten zijn dan

aangewezen? Het medicijn van de verzorgingsstaat lijkt uitgewerkt. In het altijd beeldrijke idioom van Peter Sloterdijk heet het dat de 'woedeverzamelingen' van de oude ideologieën failliet zijn, en dus ook hun receptuur. De emotionele erupties van vandaag zouden zich bovenal laten duiden als uitdijende angst voor een beweging die de woede nog wel goed weet te verzamelen, namelijk de wereldwijde islam. Niet materiële onzekerheid, maar culturele bedreiging zou ons in een angstgreep houden, zoals af te lezen valt aan opkomende angst voor vreemdelingen, angst voor terreur, en angst voor verlies van westerse vrijheden. Zo bezien, moeten de passende beleidsopties inderdaad op terreinen als veiligheid en integratie worden gezocht. En zo bezien, is een regering die flirt met de Wilderianse oproep tot de-islamisering zo gek nog niet.

Maar is dat goed gezien? Alles staat of valt met een goede duiding van het straatrumoer. Die is voorts nog ver te zoeken. Het populistische program roept bij velen afschuw en morele verontwaardiging op, zoals bleek op het recente CDA-congres over regeringsdeelname. Dat mag de betrokkenen sieren, maar het laat ook zien dat zij partij zijn geworden in een heilloos gevecht om de zuiverste morele sentimenten. Tegenover de angst voor de vreemdeling wordt dan bijbelse naastenliefde geplaatst. Dat is erg schraal. Wat Wilders nu al lijkt te hebben bereikt, is dat zijn interpretatie van de woede nauwelijks nog weersproken wordt, maar gangbaar en legitiem is geworden. 'Zijn maatregelen zijn schunnig', zo heet het dan, 'maar hij heeft natuurlijk wel een punt, we kunnen niet om anderhalf miljoen kiezers heen...' Is dat zo? Wat we eigenlijk nodig hebben, is een sociologie van de opschudding. Waar komt de razernij vandaan, hoe valt die te begrijpen? Dit moet grondig worden uitgezocht, maar om de gedachten te bepalen lijkt de volgende fantasie niet eens zo vreemd: zou het kunnen dat de angst om een onzeker bestaan zich opnieuw heeft gemeld?

Hoeveel burgers zijn niet in toorn ontstoken toen duidelijk werd hoezeer de financiële wereld in de ban is geraakt van hebzucht en bedrog, en toen hun ook nog werd meegedeeld dat zelfs de pensioe-

nen niet meer veilig zijn. Alom heerst diepe ongerustheid over de houdbaarheid van onze welvaart, over de duizelingwekkende schuldenlast en de gestaag afnemende werkzekerheid. Er is woede over het falen van leiders en een sluimerende angst voor iets wat we lange tijd niet voor mogelijk hielden: de deconfiture van het kapitalisme. Opmerkelijk is nu dat deze zorgen en deze boosheid primair onze eigen samenleving betreffen. Het gaat om angst voor zelfontsporing, meer dan om xenofobie. En als de kwestie al cultureel van aard is, dan gaat het om knagende twijfel aan de morele juistheid van onze eigen, zo naarstig op welvaarts groei gerichte cultuur. Het is alleen in deze zin dat de islam ertoe doet: ze houdt de westerse samenleving een spiegel voor, juist in een fase dat dit een niet al te fraai beeld oplevert. Wat zich, met andere woorden, laat aanzien voor haat jegens de islam, zou bij nader inzien wel eens diepe zelfhaat kunnen zijn. Haat jegens een systeem dat economisch en moreel de uitputting nabij lijkt, haat jegens degenen die dit hebben laten gebeuren en zo de gevoelens van fundamentele bestaanonzekerheid een nieuw leven hebben ingeblazen.

Ik wil niet drammen, maar het zou prachtig in de traditie van dit tijdschrift passen om het onderzoek naar en het debat over vragen van bestaanonzekerheid te heropenen. Het zijn andere tijden, de problemen vele malen ingewikkelder, maar de oploeiende onvrede in Europa rechtvaardigt nieuwe intellectuele inspanningen. *Beleid en Maatschappij* is gelukkig nooit vervallen tot het genre van de gortdroge beleidsstudies, maar juist nu zou nog wel iets meer van het lawaai op straat in de kolommen mogen doorklinken. Niet alleen met studies over veiligheid, of integratie, daar is al een (veel te groot) podium voor. Duiding van het rumoer vanuit sociaaleconomisch perspectief is wat *Beleid en Maatschappij* de komende jaren toonaangevend kan maken. Ik zeg dit bij wijze van afscheid, want ik zal de redactie na prachtige jaren gaan verlaten. Maar dat doe ik in de gelukkige wetenschap dat een bezielde Gideonsbende achterblijft, die het een eer zou vinden nog eens in de voetsporen van de oprichters te treden.